

Forfatter: Topsøe, Vilhelm

Titel: Udrag fra ANDRÆ

Citation: Topsøe, Vilhelm: "Udvalgte Skrifter", i Topsøe, Vilhelm: *Udvalgte Skrifter*, udg. af VILH. ANDERSEN ; HELGE TOPSØE-JENSEN , 1923, s. 354. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-topsoe01-shoot-idm140237635758496/facsimile.pdf> (tilgået 21. juni 2021)

Anvendt udgave: Udvalgte Skrifter

Som bekendt har Andræs System den interessanteste Lighed med Hares, det er ældre end denne, traadt i Virksomhed, inden Hare kom med sin Theori, men da denne Sidste er Engelsk og har havt det Held strax at faa en Mill til at anbefale sit System som en af de vigtigste Opfindelser i Statsstyrelsen, saa vil han sikkert tage Mere end Løvens Part af Æren. Andræs Navn vil nok blive nævnt for Fuldstændigheds Skyld, men for det store europæiske Publikum vil det lyde ligesaa ukjendt som Dhrr. Hoffmanns eller Bournitz's eller Nabor Caneiros for os; allerede nu er det kun Hare og Hares System, der roses, kommenteres, bearbejdes og propageres. Naar man dog endelig 8 Aar efter, at Andræs Valglov var traadt i Virksomhed, blev noget opmærksomt paa den i Europa, skyldtes dette en Beretning fra en hervørende engelsk Legationssekretær Lytton, som indeholdt en klar og velopfattet Vurdering af Systemet.

Herhjemme mødte Andræs Valglov som bekendt kun en tvivlsom Sympathi, hvad der ikke var noget Under med en saa vildfremmed Skabning, som ikke i fjerneste Led var Kjød af vore Institutioners Kjød og Blod af deres Blod. Men de daarlige Spaadomme have ikke slaet til, tvertimod, Systemet arbejder med langt mindre Vanskelighed, end man havde anet, og er nu rodfæstet hos os. Det er en sand Triumf for Andræ; thi det var unægtelig med et sjeldent dristigt Kæst, han bragte det ind i vort Forfatningsliv, men ultradoktrinære Undfangelser kunne ogsaa have sund Livskraft. Det synes tvivlsomt, om det af os anvedte System andetsteds bliver det mest populære, eller rettere, det synes utvivlsomt, at det ikke bliver det — skjønt dets Nøjagtighed prises — ja at det, der »tager Favør«, ikke engang bliver noget af de rationelle Systemer, hvortil Andræs henføres, men et af dem, man har kaldet de empiriske, som er let at haandtere, men ganske vist ikke korrekt uden yderligere Tilføjelser. Men hvorledes det gaar eller ikke gaar i den øvrige Verden, saa har Andræ ganske vist paatvunget os en ikke blot højt interessant, men ogsaa meget værdifuld politisk Gave.

Hvad er egentlig Andræ som Politiker? Nationalliberal, selv i dette Ords videste Forstand, kan han ikke siges at

være. Derimod vilde han ogsaa selv energisk protestere, han har vasket sine Hænder i al mulig Retfærdighed. Hvad er han da? Er han radikal eller konservativ, det er et Spørgsmaal, som paatrænger sig netop ved hans Forhold til den her omtalte nye Valgmaade. Han begyndte sit politiske Liv langt ude til Venstre, nu staar han langt til Højre, tilsyneladende som en Type for en kritisk Konservativ, der i al Udvikling og Reformerer og Nylaven kun ser et Spil af Taaber, der fører os hurtigere til Nirwanas Rand. Den sande Sammenhæng er vel den, at han er Andræ og ikke Andet. Han er sin egen Leder og sit eget Parti og vil hverken have anden Leder eller andet Parti. En Natur som hans er radikal eller konservativ efter Omstændighederne, radikal med egne Planer, konservativ ligeoverfor Andres. Var han bleven ved Magten, havde han maaske viist sig som en dristig Reformator; nu gjør hans kritiske Evne ham forsigtig og konservativ, ja stundom mere. Det er ham selv, der har villet det saaledes. Efterat Andræ 1858 havde forladt Ministeriet, har han ikke siden villet træde til. Man har sikkert flere Gange tilbudt ham Portefeuille, og da Ministeriet Frijs gik af i Maj 1870, henvendte man sig til ham om Dannelsen af det nye Ministerium. Forgjæves. Tvivl og Kritik synes langsomt, men sikkert, mere og mere at bemægtige sig ham og lamme hans Lyst til at virke paa større Arenær. Det Ensomme og Eneboeragtige træder ialfald stærkere og stærkere frem hos ham.

Det være langt fra os at tro, at Forfængelighed er med i Spillet. Ganske vist kan Andræ ikke frikjendes for at have Noget af hin Molièreske Figurs Tilbøjelighed:

*Ses propres sentiments sont combattus par lui,
Lorsqu'il les voit dans la bouche d'autrui.*

Men den psykologiske Sammenhæng hermed er den, at dette er noget meget Almindeligt hos kritisk og fint anlagte Naturer, baade fordi de ere saa kritiske, at de ogsaa maa vende sig imod deres egne Spejlbilleder, især naar disse forekomme dem at blive skjævt og forvrænget gjengivne, og fordi de ynde at nyde sig selv under den stiltiende Forudsætning, at de have fundet Noget for dem selv. Saasnart